

KAARINA TIIHONEN

Vaimo

VAIMO

Romaani

Kaarina Tiihonen

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi 13b § (”tekstin- ja tiedonlouhinta”) mukaisesti on kielletty.

© 2025 Kaarina Tiihonen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763
Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9653-5

ESIPUHE

Kirja perustuu tositapahtumiin. Nimet on muutettu. Olen liittänyt pääasiat toisiinsa todennäköisten tapahtumakulkujen avulla.

Anu Söder syntyi Helsingin Naistenklinikalla samana vuonna kuin toinen maailmansota päättyi. Lapsi asui vanhempiansa kanssa Hakaniemessä. Helsinkiä oli edellisenä vuonna pommitettu ankarasti. Anun nuori isä, sodassa haavoittunut Henrik, ei koskaan toipunut saamistaan traumaista.

Tarina alkaa vuodesta 1957, jolloin Söderin perheen elämä muuttui peruuttamattomasti. Tapahtumat varjostivat Anun loppuelämää.

Anu kohtaa Johanneksen tanssilavalla vuonna 1966. Nuoret rakastuvat ja menevät naimisiin. Anusta tulee vaimo, rouva Virtanen. Esikoisen syntymä koettelee nuorta avioparia, joka vasta opettelee yhteiselämää.

Pienikokoisesta vaimosta kasvaa myrskyisän avioliiton koossapitävä voima. Anun tarina ansaitsee tulla kerrotuksi.

1. ISÄ

Anu Söder kiiruhtaa koulusta kotia kohti laukussaan kotitaloustunnilla leivotut rusinapullat. Nälkäinen tyttö tuntee lämpimien leivonnaisten ihanan tuoksun. Hän keittäisi kahvit. Isäkin on varmasti kotona ja piristyi kunnon pullakahveista.

Kadut ovat liukkaat vaihtelevien talvisäiden jäljiltä. Anu joutuu odottelemaan suojatien reunassa, että ruuhkainen liikenne hiljenisi hetkeksi. Kadun reunaan alkoi kerääntyä muitakin jalankulkijoita. Autoletkan oli pakko pysähtyä päästämään rohkeimpia tienylittäjiä kulkemaan ajotien toiselle puolelle. Kaikki muutkin odottelijat lähtivät seuraamaan edellä kulkevia kaupunkilaisia. Anukin juoksi tien yli ja saapui pian kotitalonsa ulko-ovelle.

Anu Söder asui äitinsä ja isänsä kanssa kolmannessa kerroksessa. Hissiiä ei ollut. Tyttö loikki rappuset ylös nopeasti. Hän soitti ovikelloa toivoen, että isä tulisi pian avaamaan oven. Vessahätä oli jo kova, joten Anu kaivoi kotiaavaimen vaatteiden alta. Tyttö säilytti avainta kanttinauhassa kaulan ympärillä. Se oli osoittautunut parhaaksi tavaksi olla kadottamatta kotiaavainta.

”Kotona ollaan! Et arvaa isä, mitä mulla on koululaukussa!” Anu huudahti iloisesti potkiessaan talvisaappaitaan jaloistaan. Nyt oli pakko päästä vessaan. Tyttö ihmetteli, kun isä ei vastannut mitään. Anu tempaisi vessan oven auki ja jähmettyi kynnykselle. Hän tuijotti isänsä paljaita varpaita. Ne näyttivät laihoilta ja sinertäviltä. Tytön katse siirtyi ylös katosta

riippuvaan köyteen, jonka varassa isä roikkui. Anu juoksi kauhuissaan porraskäytävään ja ensimmäiseen kerrokseen, jossa talonmies asui.

Tyttö rimputti ovikelloa vimmatusti.

”Tullaan, tullaan”, vanha talonmies kiiruhti ovelle. Joku oli taas hukannut avaimensa. Voisivat olla vähän tarkempia, ettei hän joutuisi jatkuvasti päästämään yleisavaimella hajamielisiä asukkaita koteihinsa.

”Lapsrukka, mikä sulla on hätänä?” talonmies kysyi hengen hädässä itkevältä Anulta.

”Isä on vessassa. Se roikkuu katosta. Isä on varmaan kuollut”, tyttö saa sanotuksi.

”Voinko mä käyttää teidän puhelinta? Pitäisi soittaa äidille maitokauppaan, että tulisi töistä kotiin”, hän jatkoi.

Talonmies kutsui lapsen sisälle. Eteisessä oli musta puhelin. Tottahan toki, Anu voi soittaa äidilleen. Talonmiehen rouva tuli keittiöstä käsiään esiliinaan pyyhkien. Talonmies puki villatakin ylleen ja kertoi matalalla äänellä vaimolleen, mitä Anu oli kertonut. Mies lähti selvittämään Söderin perheen asunnon tapahtumia.

Anun isä, Henrik Söder, haudattiin vain lähisukulaisten läsnä ollessa. Talvi oli kääntymässä kevääksi. Hautajaispäivänä tuuli raivoisasti. Jäinen sade piiskasi luomakuntaa.

Saattoväki kulki niskat kyyryssä arkun perässä. Anun äidin, Alma Söderin kasvojen suojana oli hattuun kiinnitetty suruhuntu. Mustiin pukeutunut leski piti pienen tyttärensä kädestä kiinni. Anua pelotti äidin muuttunut ulkomuoto. Isällä ei ollut muita sukulaisia kuin vanhemmat, Mamma ja Pappa sekä vanhempi veli, Richard. Hän oli tullut paikalle vaimonsa kanssa. Heidän lapsensa olivat jääneet kotiin. Mamma ja Pappa olivat yleensä aina turvallisia ja iloisia. Hekin olivat nyt vakavia, ihan kuin jotkut patsaat.

Saattojoukko seisoι hautakaivannon äärellä papin lukiessa hautajaisliturgiaa.

”Maasta olet sinä tullut ja maaksi olet sinä jälleen tuleva”, pappi lausui haudan reunalla.

Anu katsoi toimitusta kauhun vallassa. Isi laskettiin kylmään kuoppaan ja tutut ihmiset olivat muuttuneet ihan sairaan näköisiksi. Tyttöä alkoi pistellä joka puolelta. Varpaita ei tuntunut enää ollenkaan. Silmissä sirisi ja hengittäminen oli vaikeata. Hänen olisi pitänyt pelastaa isi sieltä katosta, mutta miten hän olisi ylettynyt. Miten isi oli joutunut köyteen roikkumaan? Anu ei saanut kunnolla henkeä. Hän tarrautui äidin takin helmaan.

”Mulla on huono olo”, tyttö sanoi nykien äitiään. Pappa huomasi lapsen hädän.

”Tuletko, Anu, Mammalle ja Papalle vähäksi aikaa?” vanha mies kysyi tytöltä.

”Ai, nyt hetikö?” lapsi ihmetteli.

”Niin, katsos, äidin täytyy järjestellä asioita, ja sillä aikaa tulisit meille”, Pappa selitti.

Henrik-isän vanhemmat, Anun Mamma ja Pappa, asuivat pienessä omakotitalossa kivitalojen ympäröiminä. Vihreän puutalon ympärillä oli laaja piha, jossa kasvoi marjapensaita ja omenapuita. Mamman ylpeyden aiheet, perennapenkit, hehkuivat kesäisin monivärisin kukkasin. Mamman ja Papan talo ja piha valkoisine aitoineen oli kuin paikoilleen unohtunut pala historiaa. Ympärillä kohosivat uudet kerrostalot parkkipaikkoineen ja ruokamarketteineen.

Anu oli muuttunut vakavaksi lapseksi isänsä menetettyään. Tyttö roikotti mukanaan ikivanhaa räsynukkeaan. Lapsi kuljeskeli Mamman ja Papan huoneissa kuin eksynyt keijukainen. Pihalla oli vielä paljon lunta, joten keinut ja pihapelit olivat vielä talvisäilössä. Anu oli edellisinä talvina rakentanut lumiukkoja ja lumilinnoja isänsä kanssa. Tontin ympärillä oli aina ollut isän tekemä hiihtolatu hyppyreineen, jotka olivat pienestä Anusta tuntuneet hurjilta.

Mamman ja Papan talon ullakolla oli Anun isän koulussa tekemiä puutöitä kuten seinäkello, jakkara ja hyllykkö. Isä oli maalannut puuesineet hassunkurisilla väreillä ja kuvioilla. Jakkarassa oli punaisia ja sinisiä palloja. Hyllykön jokainen taso oli erivärinen. Anun mielestä hienoin isän tekemä puutyö oli keinuhevonen, joka oli maalattu kauttaaltaan keltaisilla

tähtikuvioilla. Keinuhevosen harjakset ja häntä oli tehty paksusta villalangasta.

Anu viihtyi ullakolla niin pitkiä aikoja, että Mamma ja Pappa huolestuivat. He yrittivät monin keinoin houkutella lasta alakertaan. Matonkuteiden leikkaaminen Mamman apuna oli aina ollut tytön lempipuuhaa. Papan postimerkkikokoelma oli ennen kiinnostanut lasta, koska vanha mies kertoi jokaisesta merkistä hurjia tarinoita.

”Ei kiitos”, Anu vastasi melkein kaikkiin ehdotuksiin. Onneksi tyttö sentään suostui syömään, vaikka niukasti, mutta kuitenkin.

Eräänä päivänä Mamma ja Pappa kiipesivät ullakolle ja ottivat kaapista koristeellisen puuarkun. Tytön mielestä se oli hieno kuin aarrearkku.

”Tässä arkussa on monenlaisia muistoja sinun isästäsi ja hänen veljestään, Richard-sedästäsi, kun he olivat vielä lapsia”, Pappa virkkoi.

”Setäsi on yli kymmenen vuotta isääsi vanhempi. Heitä kiinnostivat ihan eri asiat ikäeron takia. Richard muutti satojen kilometrien päähän, Rovaniemelle, täysi-ikäiseksi tultuaan ja meni pian naimisiin Evan kanssa. Et ole tainnut serkkujasi Anjaa ja Allania tavata montaa kertaa. Kyllä heistäkin on kuvia tässä arkussa”, Pappa selvitti.

”Haluaisitko katsella meidän kanssamme vanhoja valokuvia ja piirustuksia?” Mamma kysyi Anulta.

Tyttö nyökkäsi vakavana. Hän ei ollut koskaan ajatellut, että isä ja äitikin ovat olleet lapsia. Ainakin siitä on täytynyt kulua kauhean pitkä aika.

Anu sai katsottavakseen isästä otettuja valokuvia, kun isä oli ollut pieni vauva. Koulukuvia oli monta. Luokkakuvissa lapset olivat suorissa riveissä vakavina. Kuvan reunassa näkyi ankan oloinen miesopettaja. Anu ei olisi löytänyt isäänsä luokkakuvista, ellei Pappa olisi sormella osoittanut eturivissä olevaa pientä poikaa, jonka hiukset oli kammattu päätä pitkin taaksepäin. Kyllä siitä isän tunnisti, kun tarkemmin katsoi. Isällä oli jo lapsena kapeat kasvot.

Eräässä kuvassa isä istui Papan rakentamassa mäkiautossa. Siinä kuvassa isä nauroi iloisesti. Sitä kuvaa Anu katseli pitkään.

”Voisinko minä saada tämän kuvan omakseni ja viedä sen kotiin?” lapsi kysyi isovanhemmiltaan.

”Tottahan toki, tyttökulta”, Mamma vastasi.

”Tehdäänkö niin, että viedään tämä arkku alakertaan ja saat valita muitakin kuvia itsellesi?” Pappa ehdotti.

Seuraavina päivinä Anu tutki tarkasti puuarkun aarteita isänsä lapsuudesta ja nuoruudesta. Arkusta löytyi kansio, joka oli täynnä isän piirtämiä kuvia. Isä oli kiinnostunut autoista ja lentokoneista, ainakin piirustusten perusteella. Piirroksia oli myös kissasta ja hevosista. Anun mielestä kuvat olivat hienoja. Isä oli ollut jo lapsena tosi hyvä piirtämään. Anulla oli

kotonaan isän maalaamia tauluja. Henrik-isä oli maalannut pikkutytylleen pieniä tauluja perhosista ja kukkasista sekä iloisista satuolennoista taikametsässä. Taulut ovat Anun sängyn viereisellä seinällä.

Talvipäivät pitenevät kuin lupaillen valoisampia aikoja. Anun äiti tuli hakemaan lastaan kotiin. Tyttö juoksi halaamaan äitiään. Molemmat itkivät sekasortoisten tunteiden vallassa. Mammakin pyyhki silmiään esiliinan kulmaan. Pappa yskähteli muka muuten vaan.

”Lähdetäänkö kotiin?” äiti kysyi.

”Tulevatko Mamma ja Pappa mukaan?” Anu tahtoi tietää.

”Ei meillä mikään kiire ole. Kävin ruokakaupassa tullessani. Tehdään oikein hyvä lihakeitto ja vispipuuro. Ollaan me emäntiä, niin Mamma ja Pappa saavat levätä ja tulla valmiiseen ruokapöytään”, äiti sanoi ja ryhtyi laittelemaan ostoksiaan paikoilleen.

”Tulettehan, Mamma ja Pappa, käymään meillä oikein pian?” Anu kysyi hymyilevällä äänellä, vaikka pienet kasvot olivatkin vielä totiset.

Anu ja hänen äitinsä opettelivat asumaan ilman Henrikiä, perheenisää. Koti tuntui tyhjältä ja hiljaiselta ilman isän yskähtelyä ikkunan äärellä. Miehen maalaustelineellä oli aina

ollut vaihtuva luonnos katunäkymästä. Valmiita tauluja nojasi seinää vasten. Ne menivät aina nopeasti kaupaksi, koska taiteilija oli myynyt ne halvalla voidakseen ostaa maalaustarvikkeita uusia töitä varten. Kodin seinillä oli muutama öljyvärimaalaus, joita Henrik ei halunnut myydä.

Leskirouva Alma Söder työskenteli maitokaupassa. Myymälänhoitajana hän joutui aloittamaan työt ennen puodin avaamista. Hänen oli otettava vastaan maidot, voi ja leivät ja aseteltava ne myymälään ennen asiakkaiden tuloa kahdeksalta aamulla. Myymälä suljettiin arkisin viideltä ja lauantaisin kahdelta. Myymälän sulkemisajan jälkeen Alman oli tehtävä tilitykset ja siivoukset. Onneksi kauppaan oli palkattu riuska apulainen, joka oppi nopeasti maitokaupassa vaadittavat siivoukset. Sunnuntaisin kauppa oli suljettu.

Alma tarttui työn samanlaisina toistuviin rutiineihin. Päivät kuluivat nopeammin, ja raskas suru asettui sielussa omalle paikalleen. Nainen kykeni hengittämään ilman kipua, mutta itkun puuskat yllättivät päivittäin.

Alma oli huolissaan ainoan lapsensa, Anun, jaksamisesta. Tyttö palasi kouluun sovitusti. Opettajan mukaan lapsi edistyi hienosti. Tyttö teki aina läksynsä huolellisesti ja oli ahkera. Lapsi oli kuitenkin hyvin vakava ja vetäytyi muiden seurasta.

”Ymmärtäähän sen, kun tyttö menetti isänsä niin yllättäen ja niin järkyttävällä tavalla”, opettaja totesi Alma-äidille heidän kohdatessaan koululla.

”Anu on aina ollut niin osaava ikäisekseen. Pelkään, että tyttö kätkee suurimman surunsa”, Alma vastasi.

Kevät saapui nopeasti. Koleat päivät väistyivät ja lempeät tuulet kuljettivat siitepölyä kaupunkilaisten silmiin. Herkimmat ihmiset aivastelivat nenä vuotaen, mutta kukaan ei valittanut tosissaan joka kevät toistuvasta ilmiöstä.

Lapset hyppelivät kaduilla ja puistoissa hyppynaruillaan. Vappuna oli niin lämmintä, että pojat saivat pukea ylleen polvihousut ja kevyen takin. Tytöt pyrähtelivät kevyissä mekoissaan ja vitivalkoisissa polvisukissaan. Jäätelökioskit ilmestyivät katujen kulmiin.

Vappupäivänä kaikilla oli vapaapäivä. Ihmiset olivat tulleet kaduille nauttimaan värikkästä kevään juhlasta. Anu ihasteli ilmapallokauppioiden valtavia kaasupalloja. Tyttö ihmetteli, kun kymmenet pallot eivät lennättäneet niiden myyjiä taivaalle.

”Haluaisitko sinä oman ilmapallon?” äiti kysyi Anulta.

”Saanko minä?” tyttö kysyi silmät loistaen.

Alma-äidin oli vaikea pidättää itkuaan. Tyttären kasvoille oli palannut viaton lapsen ilo.

”Mennäänpä valitsemaan. Minkä värisen ilmapallon sinä haluaisit?” äiti kysyi.

”Oranssin!”

Äiti ja tytär lähestyivät myyjää. Anu osoitti suurta, oranssia, ilmapalloa. Pian tytön takin nappiin oli kiinnitetty narulla korkealla pompahteleva pallo.

”Kiitos, äiti”, tyttö sanoi ja ohjaili narusta ilmapalloaan.

Anu heräsi yöllä outoon vatsakipuun. Hän nousi istumaan ja tunsu alushousunsa kastuneen. Hänelle oli sattunut vahinko. Tarkempi tutkimus sai tytön kauhun valtaan.

”Äiti, tule pian tänne!” Anu huusi itkien.

Alma säpsähti hereille. Hän kiiruhti tyttärensä luokse.

”Katso, musta tulee hirveästi verta, ja mahakin on kipeä”, tyttö sai vaivoin kerrottua.

”Anu, et sinä ole sairas. Sinulla on alkanut kuukautiset. Kaikille naisille tulee sellaiset”, äiti selitti rauhallisesti.

”Mennään vessaan pesulle ja vaihdetaan puhtaat vaatteet ja lakanat”, Alma opasti.

Nainen haki vaatekaapin lähyllyltä kuukautissiteitä. Hän oli ostanut niitä valmiiksi kemikaliokaupasta, vaikka ne olivat kalliita. Alma muisti sukulaisnaisen sanat, kun neljäntoista ikäiselle tytölle oli alkanut ensimmäiset kuukautiset.

”Miesten lakanana et sitten ala olla, ja jos et tee niin kuin minä sanon, niin veri valuu pitkin kinttujasi.”

Kirja perustuu tositapahtumiin. Nimet on muutettu. Olen liittänyt pääasiat toisiinsa todennäköisten tapahtumakulkujen avulla.

Anu Söder syntyi Helsingin Naistenklinikalla samana vuonna kuin toinen maailmansota päättyi. Lapsi asui vanhempiensa kanssa Hakaniemessä. Helsinkiä oli edellisenä vuonna pommitettu ankarasti. Anun nuori isä, sodassa haavoittunut Henrik, ei koskaan toipunut saamistaan traumaista.

Tarina alkaa vuodesta 1957, jolloin Söderin perheen elämä muuttui peruuttamattomasti. Tapahtumat varjostivat Anun loppuelämää.

Anu kohtaa Johanneksen tanssilavalla vuonna 1966. Nuoret rakastuvat ja menevät naimisiin. Anusta tulee vaimo, rouva Virtanen. Esikoisen syntymä koettelee nuorta avioparia, joka vasta opettelee yhteiselämää.

Pienikokoisesta vaimosta kasvaa myrskyisän avioliiton koossapitävä voima. Anun tarina ansaitsee tulla kerrotuksi.

BoD

9

789528 096535